

Asia: VN/24846/2023

Valtion tutkimus- ja kehittämisrahoituksen käytön monivuotinen suunnitelma

Yleiset kysymykset

Onko suunnitelmassa ja sen linjauksissa tunnistettu olennaiset asiat?

Tämä lausunto on ELY-keskusten yhteinen ja yhdessä valmisteleva. Lausunnon antamisessa on huomioitu aluehallintouudistus, jossa ELY-keskusten tehtävää jatkaa suunnitelman mukaisesti Elinvoimakeskukset 2026 alkaen.

Suunnitelmassa todetaan, että Suomen TKI-järjestelmää kehitetään kokonaisvaltaisesti ja tasapainoisesti. Suunnitelmassa luetellaan myös tahot, johon T&K-rahoitusta kohdennetaan. Rahoitusten saajien joukosta puuttuvat kuitenkin ELY-keskukset, jotka ovat merkittäviä alueellisia toimijoita yritysrajoituksesta osana Team Finland -verkostoa. Yhteisesti sovitun Team Finland -palvelupolun mukaisesti ELY-keskukset vastaavat palvelupolun alkupään toiminnasta ja asiakashankinnasta. Myös Team Finland -strategian toimeenpanossa ELY-keskuksilla on merkittävä rooli.

TKI-neuvonta pysyvänä palveluna TKI-toiminnan vaikuttavuuden lisäämiseksi puuttuu suunnitelmasta kokonaan (erityisesti alueilla, joissa neuvontaa ei ole tarjolla (ei yliopistoa)). Neuvontatyössä voisi hyödyntää Team Finland verkostoa sekä palvelumallia, mutta TKI-osaamista verkostossa tulisi vahvistaa.

TKI-toiminnan volyyymi ei todennäköisesti lisäänty Business Finlandin lisärahoituksen avulla, vaan päinvastoin, rahoitukseen ohjautuu innovaatiotasoltaan yhä heikompia hankkeita. Ongelma ei ole siinä, ettei rahoitusta olisi riittävästi, vaan että tukea myönnetään jalostumattomille hankkeille, joiden tasoa voisi merkittävästi nostaa neuvonnalla.

Yritysrahoituksessa yrityksiä arvioidaan taloudellisesta näkökulmasta. Alkavien ja pienten TKI-intensiivisten yritysten mahdollisuudet saada avustuksia ovat heikot, koska TKI-osaaminen ja

talousosaaminen eivät aina kohtaa samassa osajassa. Lisäksi Business Finlandin rahoitus sulkee nämä toimijat automaattisesti, jos minimissään 2 htv kriteeri ei täyty.

Business Finland on karsinut läsnäoloaan v.2024 alussa maakunnissa ja toimii vain suurimmissa yliopistokaupungeissa. ELY-keskuksilla on merkittävä rooli asiakasrajapintatyössä, neuvonnassa ja rahoituksessa maakunnissa (erityisesti Itä- ja Pohjois-Suomessa). Lisäksi maakunnista yrityksiä on hankalaa päästä Business Finlandin asiakkaiksi. Jos TKI-lisärahoitus ohjautuu pääasiassa Business Finlandille, alueellinen eriarvoistuminen todennäköisesti lisääntyy.

Suomalainen innovaatiojärjestelmä rakentuu edelleen perinteisen suurteollisuuden tuotannon ja sen edellyttämien alihankintaketjujen tukemisen varaan. Toisin sanoen tukijärjestelmä tunnistaa hyvin konkreettiset tuotteet ja tuotannon, mutta ei suhtaudu rakentavasti aineettoman talouden ilmentymiin. Ne rakentuvat brändeistä ja globaalisti jaettavista aineettomista sisällöistä, joiden monistaminen tuottaa parhaimman tuloksen ilman lisääntyviä tuotantokustannuksia. Näiden arvoketjujen hallinta on kansantalouden kasvulle olennaista ja se osataan verrokkimaissa Suomea merkittävästi paremmin. Jo pelkästään immateriaalioikeuksien osaamisvaje kaikilla tasoilla estää sen kaltaisten innovaatioiden syntyminen, joiden varaan menestykselliset brändit voisivat rakentua. Etenkin, kun rahoitustukijärjestelmät eivät kykene ohjaamaan kehitystä tähän suuntaan.

Miten suunnitelma vaikuttaa sektorinne ja/tai organisaationne toimintaan?

ELY-keskuksia ei huomioida suunnitelmassa käytännössä ollenkaan. ELY-keskusten (Elinvoimakeskusten) tulisi kuitenkin olla lisärahoituksen saajien joukossa, sillä lisärahoitusta tarvitaan vielä kotimarkkinoilla toimivien, mutta vientipotentiaalia omaavien pk-yritysten lukumäärän lisäämiseen ja niiden t&k-toimintaan. Lisärahoitus vahvistaisi ELY-keskusten roolia Team Finland -palvelupolun alkupäässä varmistaen riittävän yritysvirran palvelupolun loppupään toimijoille, kuten Business Finlandille.

ELY-keskuksilla on merkittävä rooli yritysten kehittämisen rahoittamisessa erityisesti Itä- ja Pohjois-Suomessa. Kehittämistoimenpiteet sisältävät mm. TKI-toimintaa ja kansainvälistymistä yrityksissä ja rahoitus voi ulottua Team Finland palvelupolulla alkupään palveluista markkinoille menoon saakka.

Huomiot suunnitelman linjauksiin

Yhteistyö on Suomen T&K-toiminnan vahvuus

Lopullisena tavoitteena tulee olla viennin ja vientiyritysten lisääminen. Yritysten kansainvälistymispalveluita tarjoaa Team Finland -verkosto, jossa yhteistyötä tehdään yhteisen palvelupolun mukaisesti. Nyt rahoitusta ollaan kohdistamassa vain yhteen Team Finland -toimijaan, Business Finlandiin.

Rahoituksen lisäksi on tarvetta neuvonnalle TKI-toiminnan aktivoimiseksi valtakunnallisesti.

Business Finlandin rahoitus kohdistuu useimmiten yrityksiin, jotka ovat jo kehittäneet toimintaansa pitkälle. Alkupään innovaatioiden ja kotimaassa kasvavien, kansainvälistymispotentiaalia omaavien pk-yrityksien kehittämiseen tarvitaan toimiva rahoitusmalli, jota voisi alueellisesti koordinoita ELY-keskukset (Elinvoimakeskukset). Rahoituksen tavoitteena olisi tukea TKI-kehittämisen alkupäätä ja luoda laajempaa pohjaa uusille kansainvälisille menestyjille.

Yritysten kunnianhimoisen T&K-toiminnan lisääntyminen vauhdittaa talouskasvua

- **Yritysten T&K-investoinnit kasvuun**
- **Uusia yrityksiä T&K-toimintaan**

Suunnitelmassa on linjattu seuraavasti: Kohdennetaan T&K-rahoitusta kilpailullisin menettelyin Business Finlandin ja ELY-keskusten kautta T&K-toimintaa aloittaville yrityksille sekä pk-yrityksille, jotka sitoutuvat pitkäjänteisesti lisäämään T&K-toimintaa. ELY-keskukset (Elinvoimakeskukset) eivät kuitenkaan ole suunnitelmassa lisärahoituksen saajien joukossa, myöskin suunnitelmassa mainittu Elinvoimakeskusten uudistamisessa valmisteltava rahoitusmekanismi on täysin konkretisoimatta.

T&K-osaaminen lisääntyy ja T&K-osaajien määrä kasvaa julkisella ja yksityisellä sektorilla tuottavuuskasvun tueksi

- **Uutta tietoa tuottava T&K-toiminta**
- **Tutkijanurat vahvistuvat julkisella ja yksityisellä sektorilla**

Suunnitelmassa käsitellään monipuolisesti ns. korkean osaamisen toimenpiteitä T&K-tavoitteiden edellytyksinä. Sen sijaan osaavan työvoiman saatavuuden näkökulmaa ei käsitellä lainkaan. Jotta tavoiteltu T&K-panostusten lisääminen johtaa liiketoiminnan kasvuun yrityksissä, tarvitaan osaavaa työvoimaa. Osaavan työvoiman saatavuus tunnistetaan toistuvasti kasvun pullonkaulaksi erilaisissa yrityskyselyissä.

Julkisen työlläytymisen markkinaosuus rekrytointikanavana on noin 45 %. Vuoden 2025 alusta julkinen työlläytymis siirtyy valtiolta kuntien järjestämisvastuulle ja samalla yrityksille rekrytointipalveluja tarjoavien viranomaisten määrä kasvaa olennaisesti. Tämän kokoluokan muutokset olisi hyvä huomioida myös tässä suunnitelmassa. ELY-keskuksilla ja tulevilla Elinvoimakeskuksilla tulee olemaan roolia elinkeinoelämän osaamistarpeiden tunnistamisessa ja alueensa työvoimaviranomaisten tukemisessa mm. osaavan työvoiman saatavuuden näkökulmasta.

Korkeatasoiset tutkimus- ja teknologiainfrastruktuurit lisäävät Suomen houkuttelevuutta

- **Strategisia vahvuusaloja tukevat infrastruktuurit**
- **Suurteholaskennan kapasiteetin päivittäminen**

Ohjelmassa on esitetty rahoituksen lisäämistä vain yhteen strategiseen valintaan liittyen eli suurteholaskentaan. Olisi katsottava myös muita kriittisiä osaamiskeskittymiä ja niiden antamia kasvumahdollisuuksia sekä luoda toimintamalli, jolla voisimme laajapohjaisemmin tukea strategisia osaamisalueitamme ja niiden vahvistamista kansainväliselle TKI-yhteistyölle. Vahvuusaloja ovat mm. fotonikka ja siihen liittyvä tutkimus- ja kehittämistyö.

Kansainvälinen yhteistyö ja kansainvälisen T&K-rahoituksen hyödyntäminen lisääntyvät

- **EU:n T&K-yhteistyö**
- **Muu kansainvälinen T&K-yhteistyö**

Korkeakouluvetoisissa kehittämishankkeissa fokus tulisi kohdentaa erityisesti yrityksistä nousevien TKI-tarpeiden tunnistamiseen ja TKI-volyymin kasvattamiseen. Tällä hetkellä hankeaihiot lähtevät yliopistojen ja tutkimuslaitosten omista tarpeista.

ELY-keskuksilla on myös mahdollisuus tukea yrityksiä kansainvälisten TKI-hankkeiden valmistelussa (mm. kasvuselvitys), vaikka sitä ei ole suunnitelmassa huomioitu.

Kansainvälisessä TKI-yhteistyössä neuvontapalveluiden tarve korostuu (esim. immateriaalioikeuksien ja brändäyksen osalta). On tärkeää pohtia, miten yritysten osaamista voidaan kehittää kansainvälisessä TKI-yhteistyössä sen varmistamiseksi, että yhteistyössä syntyvät immateriaalioikeudet hyödyttävät suomalaista elinkeinoelämää, yrityksiä ja muuta yhteiskuntaa. Tätä osaamista voisi ELY-keskukset kehittää, jos siihen luodaan toimintamalli ja työkalut.

Euroopan patenttiviraston ylläpitämä PATLIB-verkosto tulisi ottaa hyötykäyttöön nykyistä enemmän. Viraston henkilökunta ja neuvontapisteet ovat niitä, jotka ensimmäisinä kohtaavat merkittävät innovaatiot niiden alkuaasteella. Samoin EEN-verkoston toimintaa tulisi kehittää ja ottaa Suomessa siinä johtava rooli. Näiden ja Team Finland verkoston välillä on paljon synergiaa, joka nyt on hyödyntämättä.

Suunnitelmassa on nostettu esiin, että Nato-jäsenyys tuo uudella tavalla suomalaisten ulottuville kansainvälisiä verkostoja ja rahoituskanavia, kuten Yhdysvaltain liittovaltion rahoitusvälineet laaja-alaisesti. Näiden uusien rahoitusten ja mahdollisuuksien esille nostamisessa alueellisesti pk-sektorille ELY-keskukset (Elinvoimakeskukset) voivat toimia keskeisenä yritysten aktivoijana, jos yhteistyötä Business Finlandin ja Elinvoimakeskusten kanssa kehitetään ja luodaan yhteistyömalli, jossa Elinvoimakeskukset voivat toimia markkinointi, aktivointi ja tiedonvälitysorganisaationa

Business Finlandin tukena. Tämä on entistä tärkeämpää nyt, koska Business Finlandilla ei ole enää aluevastuuhenkilöitä.

T&K-toiminnan strategiset valinnat rakentavat Suomen tulevaisuuden menestystä

Korkeakoulutusta tulee suunnata toimialoihin ja osaamiseen, joissa ennakoitiedon valossa on nähtävissä tulevaa osaajapulaa maailmalla, ja jossa kilpailua ei vielä ole.

Suunnitelmassa mainitaan, että valintoja on tehty, kuten kvanttiteknologia, suurteholaskenta ja mikroelektroniikka. Valittujen osaamisalueiden erikoisosaaminen tulisi markkinoida näkyvästi kansainvälisesti, että voimme houkutella maailmalta osaajia Suomeen vahvistamaan kehittämistyötä.

Huomiot muihin suunnitelman osioihin:

Mahdolliset huomiot suunnitelman seurantaan (luku 4)

Valittujen toimialojen seuranta tulee tehdä toimialan liiketoiminnan kehittymisen volyyminä sekä osaamisen lisääntymisen seuranta yrityksissä ja tutkimuslaitoksissa.

Mahdolliset huomiot TKI-toimintaympäristön kehittämiseen (luku 5)

Suunnitelmassa on kuvattu, että kansainvälisten infrastruktuurien hyödyntämistä yritysten toiminnassa voitaisiin parantaa tarjoamalla keskitettyä yritysneuvontaa, kuten Tanskassa ja Ruotsissa, joissa saanto T&K-hankinnoista on Suomea selkeästi suurempi. Suomessa tähän olisi hyvä mahdollisuus hyödyntämällä nykyistä paremmin olemassa olevaa Team Finland toimintamallia, jossa Team Finland toimijat voivat yhteisen CRM-järjestelmän kautta vaihtaa asiakastietoa. Yhteinen tiedonvaihto mahdollistaa kaikkien organisaatioiden kautta tapahtuvan yrityksiä neuvonnan ja aktivoinnin, kun toimintaan rakennetaan yhteinen toimintamalli ja mittarit, jotka tukevat yhteistä toimintamallia.

Sievi-Korte Mika

Pirkanmaan ELY - Lausunto on ELY-keskusten yhteinen.